

NOVIJA ISTRAŽIVANJA O JOSIPU LOVRETIĆU KAO ETNOGRAFU

MANDA SVIRAC

Filozofski fakultet, Odsjek za etnologiju
Đ. Salaja 3, 41000 Zagreb

UDK 39(092)
Izvorni znanstveni rad

Ovo istraživanje, temeljeno isključivo na rukopisnoj građi i autobiografiji Lovrećića, priklanja se dosadašnjim proučavanjima o Josipu Lovrećiću (I. Balentović, Z. Lechner), potvrđuje postignute rezultate, sistematizira život i rad Lovrećića te ga pokazuje kao preteču hrvatske etnološke znanosti. On nije samo prikupljao građu i sistematizirao je prema nekom datom obrascu, već je imao svoju koncepciju pisanja, što je, kako se vidi iz arhivskih dokumenata, poslužilo Antunu Radiću, osnivaču hrvatske etnologije, za njegovu Osnovu za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu.

U naslovu izlaganja Josip Lovrećić nazvan je etnografom, radi toga jer on sebe tako naziva, a i stoga što se u vrijeme dok je on pisao govorilo o narodoznanstvu, folklori i etnografiji.¹ Na nadgrobnoj ploči u selu Čardak blizu Gradačca čitamo:

*Ovdje počiva svećenik
Josip Lovrećić
hrvatski književnik i etnolog²*

Cilj nam je ponovno i još više osvijetliti lik i mjesto Josipa Lovrećića u hrvatskoj etnologiji. Ovom prilikom nećemo se osvrtni na njegov književni rad, njegove stihove, crtice ili pripovijesti.³ »Crtice su«, piše sam, »samo tumač onoga, što sam u Zborniku pisao, a ja nisam nikada htio biti ni crtičar ni novelista.⁴ Ja sam htio biti samo folklorista, a ja sam folklorista od rane svoje mladosti.«⁵

Ime J. Lovrećića vezano je uz monografiju o Otoku (kod Vinkovaca) objavljenoj u *Zborniku za narodni život i običaje južnih Slavena JAZU* od 1897—1899. Međutim, to nije njegovo jedino djelo etnološkog značenja, a nije niti prvo. Javljao se Lovrećić i ranije. Sakupljao je narodne pjesme u Privlaci, Otoku i Komletincima i slao ih Matici Hrvatskoj u Zagreb, a 1866. g. izlazi iz tiska njegov opis ženske nošnje iz Privlake i Otoka s fo-

¹) Pismo S. B. od 5. VI 1940., Isto od 2. III 1948., Pismo M. B. od 21. IX 1940.

²) Neki neupućeni nazivaju Josipa Lovrećića etnologom, a prof. dr M. Gavazzia etnografom (usp. Grgurovac Šimin, M., Privlačani, Privlaka 1982. str. 81, Napomene 1 i 2.

³) Grgurovac Šimin, M., Isto, str. 43-46.

⁴) Pismo S. B. od 2. III 1948.

⁵) Pismo S. B. od 5. VI 1940., M. B. od 21. IX 1940.

tografijama u »Vijencu«, br. 1. Tada je imao tek 21 g. i nije poznavao dr Antuna Radića, urednika *ZbNŽO južnih Slavena JAZU* (od 1897—1902) i osnivača hrvatske etnologije. Ovom rečenicom dolazimo do predmeta izlaganja.

Naime, većina naših stručnjaka koji se bave etnološkom znanošću, sa svim mirno Lovretićevu aktivnost povezuju s pojavom Antuna Radića misleći da je »Otok« napisan po »Osnovi«.⁶ Prema rasporedu građe u *ZbNŽO*, istina je, da bi teško bilo tvrditi nešto suprotno.

Služeći se, prije svega, arhivskim izvorima Lovretićeve korespondencije, analizirajući je, nametnulo se pitanje: kako vjerovati Lovretiću kada mnogo puta ponavlja da je Radić svoju *Osnovu* pisao prema njegovom rukopisu? U ONŽ JAZU zna se dobro da rukopisi nisu vraćeni iz tiskare nakon tiskanja *Zbornika*, a Lovretić je pisao bez kopije.

Da bismo donekle osvijetlili to pitanje, pomoći će nam, prije svega, arhivski izvori rukopisne građe Lovretićeve korespondencije:

1. pisma i autobiografija J. L. — Dijecenzanski arhiv Đakovo.
2. pisma i autobiografija J. L. iz ostavštine Slavka Jankovića, SIZ za kulturu Općine Vinkovci.
3. rukopisna građa u ONŽ JAZU, S. Z. 148.

Naravno da je bilo nužno prelistati *Zbornike*, II, III, IV, VII i XXI, jer donose Lovretićevu građu.

RAZDOBLJA ŽIVOTA I RADA JOSIPA LOVRETIĆA

Prvo razdoblje: od djetinjstva do 1882. g.

Lovretić je rođen 1865. g. u Otoku, ali u četvrtoj godini seli s roditeljima u Privlaku gdje ostaje sve do početka gimnazije. Kad mu je bilo pet godina, znao je čitati. Kao sin učitelja, po cijele bi dane sjedio u školi i slušao. Osobito je slušao razgovore među djecom. Kaže: »tako da sam ja živeći u školi znao sve, što biva u selu. A u tome su mi dosta pomagali razgovori, koje su žene vodile kad su dolazile k mami i gledale njezine poslove. Onda se je govorilo o svemu... iz naroda... Ja sam slušao i pamtio«.⁷

U Gimnaziji u Vinkovcima izlazi s drugovima u društvo. Bilo ih je iz raznih sela. Sluša o čemu govore i pamti: »Nisam htio nikada ništa da pitam, ali sam pazio što govore, ... a ja sam bio med njima i pamtio što govore«.⁸

⁶) Radić, A., Osnova za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu, *ZbNŽO* II, Zagreb 1897., str. 1-88.

⁷) Pismo M. B. od 1. X 1940.

⁸) Pismo S. B. od 2. III 1948.

Drugo razdoblje: od 1882—1902.

»Prvo moje etnografsko poznanstvo«, piše Lovretić, »bila je Evica Matić iz Privlake... Od nje sam čuo gdje pjeva u kolu 21. IX 1882. mnoštvo pjesama i to je bio povod da sam i ja počeo pjevati⁹... »Kad se kolo smirilo, ... zapitam Evicu, odakle joj tolike pjesme, a ona mi reče: ja i moja druga skupa spavamo, pa uvijek spominjemo pjesme i tražimo odgovor«. ¹⁰

Kod sakupljanja nar. pjesama i poskočica, kazivači su mu bili: majka, djeca, rodbina i djevojke: »Djeca su znala sve što stariji znadu, pa sam tako gdje što i sabrao«. ¹¹ Kad je u Otoku slavio maturiranje, pozvao je djevojke na večeru. »Iza te proslave su se Otočke djevojke meni ipak slobodnije javljale, a kako su one običavale prije večernje¹² sve stajati u hladu pred školom, ja sam s prozora s njima razgovarao«. ¹³

Skuplja svatovske, žetelačke i druge pjesme i šalje ih Nikoli Tordincu 1844. g., a ovaj opet Kraussu u Beč. »Kako sam brzo sabirao, mnogi su me ... spominjali da sam hodao selom noseći sa sobom papira, na kome sam bilježio nar. običaje. Nije bilo tako... Ja to sve nisam trebao, jer me je moja mama za to odgojila. ... sve pripovijedala od rane moje mladosti. Ja sam pamtio, svega se toga sjećao, a ni do danas ništa nisam zaboravio«. ¹⁴

Godine 1866. izlazi iz tiska njegov opis ženske narodne nošnje iz Privlake i Otoka. »Od ovoga časa počimaju moje narodopisne radnje«. ¹⁵ Deset godina kasnije piše monografiju o Otoku. Tada je već svećenik, te živi i radi u Đakovu. To je vrijeme biskupa Strossmayera. »1896. g. dođoše tako s početka godine biskupu u pohode Smičiklas, Vrbanić, Brestijenski, dr F. Marković i slikar Mašić ... Gospoda dođoše... ponudiše mi da radim, a ja odma prihvatim, jer je meni bilo isto ili govoriti o narodu ili pisati. Zapitam jih što žele, da pišem, Smičiklas mi predade knjigu... akademičara Milčetića. Ja ju prolistam i vidim, da se može pisati o svemu, što ima u narodu. Te godine ... napišem ja veći dio svoga rukopisa za Zbornik i pošaljem Akademiji da se štampa godine 1897«. ¹⁶

Lovretićeva koncepcija monografije bila je sljedeća:

Prvi dio knjige obuhvatio bi: »Seo, Kuću, Odijelo, Život od koljevke do groba.

Drugi dio mislim da bude o Zadrugama i Životu u zadrugama pa onda Godina od početka do kraja«. ¹⁷

⁹ Pismo S. B. od 10. I 1946.

¹⁰ Pismo S. B. od 2. III 1948.

¹¹ Pismo M. B. od 1. X 1940.

¹² Večernja = poslijepodnevna, večernja pobožnost u Crkvi uopće (usp. Setka, Jeronim, Hrvatska kršćanska terminologija, Split 1976., str. 329).

¹³ Pismo M. B. od 1. X 1940.

¹⁴ Isto

¹⁵ Pismo S. B. od 4. VI 1940.

¹⁶ Pismo S. B. od 13. VI 1940., Pismo M. B. od 1. X 1940.

¹⁷ Pismo A. Radiću, ožujak 1897., rukopis u ONŽ JAZU.

Na drugom mjestu razrađuje nešto više plan za drugi dio i kaže da bi glasilo ovako: »Oruđa, Stoka, Domaće životinje i običaji pri njihovom othranjivanju, Priče o životinjama, Priče o bilju.

Zadruga.

Zakoni zadruge.

Momci, djevojke u zadruzi, Žene i djeca.

Udovice i sirote. Dijeljenje novaca.

Biranje kuće gazde. Ukućani prema zadruzi.

Gumna, Njive, Livade, Stan i stanari,

Vodenice, Suvara, (šajtov),

Vinogradi i pudarine, Mobe.

Hrana

Poslovi cijele godine.

Kolo i igre uz gajde i frulu.

Godina od početka do kraja.

Običaji narodni tokom godine.

Krstari, Kraljice, Cvjetnica, Velika Gospa.

Kakve poslove rade na plandovanju (tikvice, štapovi, preslice, kepčije).

Diobe.

Vjerovanja.

Sluge i dadilje.

To su mi samo nepotpune skice za drugi dio. Razradit ću ih. Samo ako može biti gledite, da što manje nadopunjavate prvu polovicu, jer ako se ostavi za drugu, bit će puno bolje...¹⁸

Iz pisma A. Radiću, koji je u međuvremenu postao urednik *Zbornika*, čitamo dalje: »Jedino o duhanu mogao bih sada pisati. Ali i to bi bilo bolje, kad počem o poljskim poslovima, da govorim i o duhanu... Ono što želite o sastajanju, umetnuo sam ja također u drugi dio, al i to više sjeća zadružnog života. Tu su prela, divani, mobe, vodenice. To je sve prije bilo drukčije nego sada, pa bih ja o tome pisao, kad budem spominjao zadruge... Vi tražite da vam pišem o hrani. Ako vas smijem zamoliti, stavite to u drugi dio. Dvostruko ćete gađe dobiti ako to umetnemo u zadružni život... Nisam ja to zaboravio nego mi je to puno naručnije, ako ostavim, pa tako o zadrugama počnem pisati... Ne činite vi ništa kako ja ovdje govorim, jer vi bolje znate, što za knjigu treba. Ja sam ovako pisao, jer opet poznam svoje selo, pa vidim, gdje bih o čemu više mogao pisati.«¹⁹

Za daljnja istraživanja bilo bi korisno usporediti Lovretićevu koncepciju, *Osnovu* i monografiju o Otoku.

Treće razdoblje: od 1902. g. do smrti, 1948. g.

To je vrijeme kada Lovretić pomalo prestaje pisati, a glavna mu aktivnost postaje obnova narodnog odijela, te obnova crkvenog ruha po uzoru

¹⁸ Isto.

¹⁹ Isto.

na narodno.²⁰ »Svoj narodopisni posao počinam u Gradištu tim što sam odma obnovio već skoro posve odnemareno narodno odijevanje. Glede odijela odredio sam s mjesta ovo:

1. Što ima polugrađanskog odijela, smije se nositi i dalje. Novo se ne smije nabavljati.
 2. Mladim nedjeljama moraju svi biti u narodnom odijelu.
 - ...
 4. U svatovima smije u crkvu stupiti samo vjerenica obučena polugrađanski. Drugi svati mogu se iza vjenčanja obući kako hoće. U crkvu smiju doći samo u narodnom.
 5. Kad svinje kolju, koja mi djevojka donosi pleće, mora biti u narodnom odijelu.
 - ...
 7. Djevojke prvoretkinje moraju na pokop dolaziti u narodnom ruhu.
 - ...
 13. Na veliki petak sve žene i djevojke moraju doći u najstrože pokajnom narodnom odijelu: Bijele košulje raspletene ili pripletene, bijele krpe i suknene pregače.
- Osim toga naređuje se posebno odijevanje djevojkama za posebne nedjelje...:

Prva nedjelja korizme obično prisvečajno odijelo.

Druge nedjelje. Čiste košulje, bijele šlingane marame i zapregovi.

Treće nedjelje. Obične vezenke šaroliko izrađene i kožušci.

Četvrta nedjelja u korizmi je vesela nedjelja. Sve snaše moraju biti u crvene svile zavoju, crvene svile marame o tri šibe oko vrata i bijeli šlingani zapregovi...²¹

»Ja nisam uvađao liturgično odijevanje, već sam zatekao narodno ruho na umoru glede Štitara i Županje. Makar da se Otočani i Gradišćci međusobno vrlo različito odijevaju, ipak sam je kao prvi susjed znao, kakvo im je bilo dotle odijevanje i ... zato sam ja prosudivši, što one imadu, razriedio u više skupina i rekao, da će se ta starinska odijela nositi u adventu i korizmi... da se tim prepriechi nepotrebiti trošak, a opet da se jedna djevojka drugoj ne ruga kad su sve podjednako obučene.«²²

Na župi u Gradištu Lovretić ostaje sve do 1920. g. kada se povlači iz javnog života i odlazi u samostan Dolorosa u Čardak kod Gradačca u Bosni.

Vidjeli smo, dakle, što nam Lovretić govori o sebi.

Pogledajmo malo što misli o drugima.

Razočaran je. Neki su ga znanci, po njegovu mišljenju, izvarali i, na neki način, iskoristili. Nešto se od toga može i provjeriti.

On sakuplja narodne pjesme, daje ih N. Tordincu, a ovaj ih pod svojim imenom šalje Kraussu u Beč.²³ Isto tako jedan dio sakupljenih pjesama povjerava Klotildi Kučera, a ona ih šalje Matici hrvatskoj u Zagreb

²⁰) Pismo M. B. od 10. X 1940.

²¹) Isto.

²²) Pismo S. B. od 2. III 1948.

²³) Pismo S. B. od 4. VI 1940., Pismo M. F. od 2. X 1948.

pod svojim imenom.²⁴ Milko Cepelić je pak pod svojim imenom poslao Lovrećićeve »vezove« na izložbu u Zagreb 1890.²⁵ A. Radić cjepka njegov rukopis. Na više mjesta Lovrećić ističe da je on svoj Otok pisao prije Radićeve *Osnove* i da se Radić poslužio njegovom građom kod sastavljanja, barem jednog dijela *Osnove*.²⁶ A jedan dio Lovrećićevog rukopisa je čak i izgubio. Budući da Lovrećić nije htio ponovno pisati istu građu, Radić je onda umjesto njega angažirao Bartola Jurića, učitelja iz Komletinaca, a rodom iz Privlake, da upotpuni građu o Otoku.²⁷ I na kraju spomenimo i to da je Akademija obećala tiskanje monografije u cjelosti, ali nije učinila i time također potencirala nepovjerenje kod Lovrećića.²⁸

Nakon svega ovoga, Lovrećić, za daljnje prikupljanje građe o narodu, ljude upućuje na *Osnovu* i na Trebarjevo Desno (ZbNZO III) jer je to, kako on kaže, »sigurno pisano po *Osnovi*«. ²⁹

ŠTO DRUGI MISLE O LOVREĆIĆU?

Biskup Strossmayer cijeni njegov rad i 1902. g. predlaže ga za člana Akademije. Lovrećić odbija riječima: »Meni je veće odlikovanje, da me je jedan Strossmayer predložio za člana Akademije, nego da me je Akademija bez njegova posredovanja svojim članom imenovala.«³⁰

Radić priznaje da je Lovrećićev Otok pisan prije *Osnove*: »Veći dio građe pod ovim naslovom štampan je u ovom svesku *Zbornika* napisao je g. J. Lovrećić, ... Građa nije bila napisana po *Osnovi* (koje još nije ni bilo), već je poslije ovako poredana i popunjena.«³¹

»Napisavši Otok«, piše I. Balentović, »Lovrećić se afirmirao ne samo kao izvrstan poznavalac narodnog života i običaja, nego i kao odličan stručnjak u pogledu sistematske obrade folklorne građe.«³²

²⁴) Pismo S. B. od 4. VI 1940., usp. Bošković-Stulli, M.:

a) Narodna pjesma izraz životne realnosti, *Žena*, Zagreb 1981. br. 2, str. 32, bilj. 2: »Lovrećić pretpostavlja da svi oni zapisi u Kučerinoj zbirci koji su iz Otoka i Komletinaca potječu od njega. Pismo od 19. V 1885.«

b) Žene u slavonskim narodnim pjesmama, *Žena u seoskoj kulturi Panonije*, *Etnološka tribina*, Posebno izdanje, Zagreb 1982., str. 75, bilj. 2.

²⁵) Pismo S. B. od 4. VI 1940.

²⁶) Pismo M. G. od 10. I 1946.: »To vam spominjem zato, jer ovi, koji ne znaju moju prošlost, misle, da je mene A. Radić našao, naveo i uputio, da radim za akademiju po njegovoj osnovi.«

²⁷) Pismo M. B. od 6. X 1940.: »Doktor Radić baratajući neoprezno mojim rukopisom jedan dio rukopisa je izgubio. On mi je pisao da će mi akademija platiti odštetu... Nu ja sam tvrdio, da nema novca, kojim se može književniku naknaditi izgubljeni rukopis. Tako sam ja odgodio za neko vrijeme da dajem rukopisa o narodu.« Tako se u monografiji o Otoku, uz ime Josipa Lovrećića, spominje i Bartol Jurić, koji je, međutim, autor sasvim malog dijela monografije. Mogli bismo pretpostaviti da je on pisao o temama za koje su rukopisi bili izgubljeni. Tvrdnja da su »Otok... zajednički napisali« usp. Grgurovac, Isto, str. 26) ne bi bila sasvim opravdana.

²⁸) Pismo S. B. od 4. VI 1940.

²⁹) Pismo S. B. od 1. VII 1940.

³⁰) Pismo M. B. od 1. X 1940.

³¹) Radić, A., ZbNZO, II, str. 512.

³²) Balentović, I., U sjeni zaborava, J. Lovrećić, Vinkovci 1963., str. 11.

»Po vlastitoj zamisli posao je tako sistematski obavio da se njegov rukopis... mogao prilagoditi zahtjevima upravo tada sastavljene Radićeve *Osnove*«. ³³

Ostaje nam da zaključimo da Lovretić nije bio samo sakupljač narodnih pjesama i pisac monografije o Otoku. Imao je sve preduvjete da bude etnolog:

Objektivno je zapažao sve elemente duhovnih i materijalnih dobara u narodu.

Građu je sistematski bilježio.

Organizirao je mrežu kazivača (majka, djeca, djevojke, rodbina), a osobito se oslanjao na vlastito iskustvo i sjećanja. Njegov teren, u ono vrijeme, bile su i prigode: procesije, vašari, liturgijske svečanosti, pokopi, kolo, svatovi... ³⁴

Prema svojoj koncepciji monografije, građu je složio određenim redom, a vidjeli smo da mu je do toga bilo mnogo stalo.

Ne zadovoljava se samo publiciranjem građe u ZbNŽO; ona je dostupna samo nekoj gospodi, ³⁵ već mu je stalo da prouči narod pa tako objavljuje crtice s folklornom tematikom.

Proučava život, osobito ono što se vidi (žensku nošnju, vezove, običaje), a vezove opisuje u ZbNŽO VII. Poznaje dobro *vez na rastavce* i *gusti vez* i njihovu zastupljenost po lokalitetima. ³⁶

Obnavlja narodno odijelo. Osobito je naklonjen vezu s pozlaćenom niti, što je, vjerojatno, naslijedio od svoje majke koja je takav vez uvela u Privlaci, a on se oko toga trudio na svojoj župi u Gradištu. U obnovi ruha je pedagog. ³⁷

»Ja sam odlučio da ću pisati, ali samo o narodu, iz naroda i za narod. No onda se to još nije tražilo«. ³⁸

Time je ujedno rekao i cilj svoga rada: da spasi blago iz naroda koje je počelo propadati i da pouči narod. ³⁹

Predmet njegovog izučavanja je narod, život naroda, život seljaka; riječ kultura ne upotrebljava.

³³) Lechner, Z., Etnolog J. Lovretić, Zbornik slavonskih muzeja 1, Osijek 1969., str. 171.

³⁴) Pismo S. B. od 5. VI 1940.

³⁵) Isto: »Onda je to bilo nešto novo, pa makar da su to u okolo mene slabo cijenili, gospoda, a osobito odvjetnici... nabavili su sebi tu knjigu.«

³⁶) Pismo S. B. od 20. III 1948. »*Vez na rastavce* u selima: Cerna, Privlaka, Vin-kovci, Nuštar, Ivankovo, Mikanovci, Vrpolje, sva Đakovština... *Vez gusti*: Gradište, Babina Greda, Štitar, Županja, Bošnjaci i Brodski okoliš, jer pripadaju Posavini«.

³⁷) Pismo S. B. od 4. VI 1940.: »Obnovio sam u tri godine narodno odijelo vraćajući i obnavljajući najprije ono, što je istom nestalo«.

³⁸) Pismo S. B. od 2. III 1948.

³⁹) Pismo M. B. od 1. X 1940.: »Ipak sam ja sada na župi radio o folklori, ali samo toliko koliko mi je trebalo da narod poučim«.

Lovretić, ne samo da druge upućuje na proučavanje narodnog života, već daje i program proučavanja. Od dvanaest točaka programa, spomenut ćemo samo točku br. 9 koja glasi: »Kakva bi krasna bila radnja, kad bi tko opisao sve svatove, sve pokope kroz godinu dana... Nije nužno da nabrajam. Sve što je u narodu, iz naroda je, smije se pobilježiti i ostaviti narodu za spomen«.⁴⁰

Lovretić je, dakle, imao svoju vlastitu osnovu po kojoj je radio. To sve doprinosi tome da ga slobodno možemo nazvati pretečom etnologije u hrvatskoj znanosti.

NAVEDENA LITERATURA

- Balentović, Ivo, *Zatočenik života i pera* (Prigodom 15-godišnjice smrti Josipa Lovretića), U sjeni zaborava, Vinkovci 1963., str. 11-19.
- Bošković-Stulli, M., *Narodna pjesma izraz životne realnosti*, Žena, Zagreb 1981., br. 2, str. 32-41.
Isti tekst pod nazivom: *Žene u slavonskim narodnim pjesmama*, Etnološka tribina, Posebno izdanje, Zagreb 1982., str. 75-84.
- Grgurovac Šimin, Martin, *Bartol Jurić-Bariša* (str. 26-29), *Josip Lovretić* (str. 35-47), Privlačani, Privlaka 1982.
- Lechner, Zdenka, *Etnolog Josip Lovretić*, Zbornik slavonskih muzeja 1, Osijek 1969., str. 169-171.
- Lovretić, Josip, *Otok*, Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, Zagreb, II, 1897., III, 1898., IV, 1899., VII, 1902.
- Vjesnik biskupije đakovačke, god. I, Đakovo 1948., br. 3, *Firmum fundamentum Dei Stat* (Uz dijamantni svećenički jubilej Josipa Lovretića), str. 29-31.

NAVEDENE RUKOPISNE ZBIRKE

Kratice

- A. R. = Antun Radić. Zagreb.
JAZU = Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb.
M. B. = Martin Budišić. Privlaka.
M. F. = Mato Filipović. Zagreb.
M. G. = Mica Gabout. Đakovo.
ONŽ = rukopis Odbora za narodni život i običaje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Zagreb.
S. B. = Stjepan Bäuerlein. Đakovo.
ZbNZO = Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena. Zagreb.

Svima koji su mi na bilo koji način pomogli dugujem veliku zahvalnost, a osobito Zdenki Lechner koja me ohrabrila u tom poslu stavljajući mi na raspolaganje svoj referat kojeg je održala 1965. god. u Ogranku Etnološkog društva Jugoslavije za SR Hrvatsku prigodom stote obljetnice Lovretićeva rođenja.

⁴⁰ Pismo M. B. od 27. X 1940.

Zbirke

Jurić, Bartol i Lovretić, Josip, Ispravci građe o Otoku, 1897 i 1898., rkp ONŽ JAZU, Sign. S. Z. 148.

Lovretić, Josip, Pisma i autobiografija, 1940., 1945., 1946., 1948., Dijecezanski arhiv, Đakovo.

Lovretić, Josip, Vlastito opisivanje života i rada, 1940., Iz ostavštine Slavka Jan-kovića, SIZ za kulturu Općine Vinkovci.

NEW RESEARCH INTO THE ETHNOGRAPHIC ACTIVITY OF
JOSIP LOVRETIĆ

Summary

This research is based exclusively on data from manuscripts and Lovretić's autobiography. It is an addition to previous studies about Lovretić by Balentović and Lechner; it confirms their results, systematizes the life and work of Lovretić, and presents him as a precursor of Croatian ethnology. Lovretić did not merely collect data and systematize it according to a ready-made pattern; rather, he advanced his own conception of writing which — as is documented in certain archives — helped Antun Radić, the founder of Croatian ethnology, to construct his *Osnova* (Notes and Queries...) for collection and study of materials on folk life.